

KLAIPĖDOS KLAUSIMAS IR ŠVEDIJOS DIPLOMATIJA (1923 – 1926 M.)

Saulius Pivoras

Skelbiamas daugiausia Švedijos valstybės archyve (*Riksarkivet*) saugomų dokumentų diplomatinio susirašinėjimo fragmentų vertimas iš švedų kalbos turėtų papildyti jau esamas publikacijas (taip pat ir mano paties straipsnį¹) apie Švedijos diplomatijos indėlį į Klaipėdos problemos sprendimą 1923 – 1926 metais. Šis diplomatinis susirašinėjimas gerai parodo Švedijos diplomatų nuomonių kaitą: nuo Lietuvos rėmimo Klaipėdos perdavimo jai klausimu iki pasipiktinimo lituanizacijos politika ir Klaipėdos statuto pažeidinėjimais. Taip pat matyti Švedijos susidomėjimas Klaipėda kaip patogiu prekybinių ryšių kanalu. Kadangi skelbiami ne visi dokumentų tekstai, o tik ištraukos, atrodytų, kad čia gali slypėti subjektyvios atrankos pavojus. Tačiau skelbti visus tekstus neatrodė tikslinga dėl to, kad juose dažnai pagrečiui su Klaipėdos problemomis svarstomi ir kiti klausimai. Buvo stengtasi atrinkti tik tas vietas, kuriose tiesiogiai svarstomi su vadinamąja Klaipėdos byla susiję dalykai. Rengdamas šią publikaciją, laikiausi nuomonės, kad tekstai yra pakankamai suprantami ir patys savaime iškalbingi, tad tik trumpai išnašose pristačiau pačius svarbiausius diplomatinio nuomonių apsikeitimo dalyvius. Norintys sužinoti šiek tiek daugiau detalių, susijusių su platesniu įvykių fonu, gali pasinaudoti jau minėtu mano paties rašiniu, kur remtasi čia nepateikiama informacija iš švedų spaudos ir kt. šaltinių.

Iš T. Undeno² pranešimo H. Brantingui³, Kaunas/Ryga, 1922 10 31 (apie nuotakas Klaipėdos krašte)⁴

Ar čionykščiai gyventojai, septynis šimtus metų save laikę Prūsijos valdiniais, nori tapti Lietuvos Respublikos piliečiais, yra klausimas, į kurį patikimą atsakymą galėtų duoti tik plebiscitas su garantijomis, kad nebus šališko spaudimo. Taip pat yra labai sunku nuspėti, kodėl Klaipėdos inkorporavimas į Lietuvos sudėtį dabar tapo pastarajai gyvybiniu klausimu. Klaipėdos miestas praėjusiais šimtmečiais visada buvo vokiškas, nors ir buvo Lietuvos išėjimas į Baltijos jūrą. Dėl Lietuvos – reikia tik tikėtis, kad jos vadovai, kurie, kiek aš galiu spręsti, moka ramiai svarstyti ir yra praktiškai žmonės, įvertins situaciją teisingai.

Iš T. Undeno pranešimo H. Brantingui, Kaunas/Ryga, 1923 01 11⁵

Lietuvos vyriausybė turėtų užimti atsargią laukimo poziciją, nes ji, žinoma, visomis priemonėmis nori išvengti panašių kaltinimų, kokie anksčiau buvo mesti Lenkijai dėl jos laikysenos Vilniaus byloje.

Iš T. Undeno pranešimo H. Brantingui, Kaunas/Ryga, 1923 01 16 (informuojama apie įvykius Klaipėdoje ir aiškinama, kokios galėjo būti mažlietuvių sukilimo priežastys)⁶

Nereikėtų taip pat pamiršti, kad lietuvių gyventojai, kurie sudaro daugumą Klaipėdos krašte, negavo savo teisių pripažinimo ir netgi patyrė nacionalinę priespaudą iš vokiečių tautinės mažumos pusės, nes pastaroji su visa jėga siekė išnaudoti susidariusią situaciją savo naudai. Suprantama, kad ši aplinkybė labai prisidėjo prie kartėlio lietuvių visuomenės sluoksniuose augimo, o tai nemaža dalimi paaiškina įvykių raidą pastarosiomis dienomis.

Iš T. Undeno pranešimo T. Höjeriui⁷, Kaunas/Ryga, 1923 01 16⁸

Lietuvos vyriausybė energingai neigia, kad tai ji stovėjo sukilimo užkulisiuose ar kad tai ji surežisavo spektaklį. Kalbėdamasis su D. Zauniumi, kaip motyvą atsargiai laikysenai nurodžiau Vilniaus pavyzdį. Kadangi aš žinau, kokia reikšmė skiriama Vilniaus problemai Kaune, man sunku patikėti, kad vyriausybė kalba netiesą savo notoje (...). Klaipėdos ir mažųjų miestelių gyventojų didesnę dalį sudaro vokiečiai, bet būtų neteisinga daryti prielaidą, kad jie visuotinai trokšta grįžti į Vokietijos glėbį. Iš tikrųjų nuomonės yra labai skirtingos. Dalis vokiečių iš tiesų yra karšti patriotai, kiti, ypač turintys verslo reikalų su Lenkija, nori, kad Klaipėdos kraštas liktų laisvu miestu. Treti yra tie, kurie tikisi geriausios materialiniu požiūriu ateities prisijungus prie Lietuvos ir todėl simpatizuoja lietuvių tautiniam judėjimui. Vokietija labai pageidautų, kad Klaipėdos kraštas atitektų Lietuvai, negu kad liktų laisvuju miestu, nes Prancūzija anksčiau ar vėliau siektų jį perduoti Lenkijai.

Iš T. Undeno pranešimo E. Ekstrandui, Kaunas/Ryga, 1923 02 27 (raginimas Švedijos URM aktyviai plėtoti ryšius su Klaipėda)⁹

Klaipėda artimiausiu metu turėtų tapti svarbiu prekybiniu miestu. Švedija neturėtų praleisti progos įtvirtinti čia savo pozicijas ir būtų teisinga, kad tinkamu metu paskirtų konsulą Klaipėdoje. Taip pat reiktų svarstyti tiesioginio ryšio galiaiviu tarp Klaipėdos ir Švedijos galimybę.

Iš T. Undeno pranešimo E. Ekstrandui, Ryga, 1923 09 04 (alternatyvos, kaip įtvirtinti Švedijos pozicijas Klaipėdoje)¹⁰

Klaipėdos klausimas, kaip Pats žinai, yra neišspręstas, ir vargu ar bus išspręstas artimiausiu metu. Tokiomis aplinkybėmis, manyčiau, kad politiniu požiūriu negali būti kalbos apie apmokamą Švedijos konsulą Klaipėdoje. Tad:

galima skirti lėšų apmokamai konsulo pareigybei Kaune, o tas pareigas užimantis turėtų savo žinioje ir Klaipėdos kraštą,

Rygos pasiuntinybėje galima samdyti pareigūną, kuris vizituotų Kauną, o prireikus ir Klaipėdą, bei užsiimtų daugiausia ekonominiais reikalais.

Pirmoji alternatyva yra geresnė, bet jai įgyvendinti reikia, kad Riksdagas skirtų papildomų lėšų.

Iš T. Höjerio laiško T. Undenui juodraščio be datos, Stokholmas, 1923 vasario – kovo mėn.¹¹

Dėl ko galima diskutuoti, tai dėl dabartinės padėties išsaugojimo prielaidų ir ar dera Švedijai aktyvios politikos priemonėmis siekti ir remti vystymąsi mums pageidaujama kryptimi (...). Kad eventuali Vokietijos garantija apimtų ir Lietuvą, kuri ką tik gavo Klaipėdos kraštą, man atrodo neįtikėtina. (...) Man taip pat atrodo apskritai abejotina, kad britų politika dalyvautų dabartinėje situacijoje kaip garantuojanti šalis ir tuo rizikuotų atsidurti priešpriešoje su Rusija, o suartėjus su Vokietija rizikuotų prarasti Prancūzijos palankumą. Bet tai neturėtų reikšti, kad mes turėtume sėdėti sudėję rankas. Mes turime palaikyti su Baltijos šalimis draugiškus santykius, taip pat remti viską, kas gali stiprinti jų vidinį stabilumą ir jų padėties Europos valstybių sistemoje tvirtėjimą.

Iš T. Undeno 1923 m. pirmo ketvirčio ataskaitos.¹²

Kad Lietuvos vyriausybė būtų tiesiogiai dalyvavusi Klaipėdos įvykiuose, neatrodo įmanoma, bet aš dabar laikyčiau tikėtina, jog ji žinojo apie sukilėlių akciją.

Iš G. Bolanderio pranešimo K. Bergendahliui, Stokholmas, 1923 05 17¹³

Akcinė bendrovė *Nyman & Schultz* planuoja pradėti reguliarų maršrutą iš Stokholmo į Liepoją, Klaipėdą ir Dancigą, išplaukiant kiekvieno mėnesio 1 ir 15 dieną.

Iš K. Bergendahlio pranešimo T. Undenui, Stokholmas, 1924 04 04 (apie transporto linijos tarp Stokholmo ir Klaipėdos atidarymą)¹⁴

Tų prekių, kurias šiuo metu turime, kiekis yra toks nedidelis, kad Prekybos ministerijos šefas mano, jog linijos atidarymą reikia nukelti. Yra manoma, kad liniją bus galima atidaryti ne anksčiau kaip vasaros pabaigoje, anksčiausiai rugpjūčio mėnesį.

Iš T. Undeno pranešimo C. Hederstiernai, Stokholmas, 1923 09 07¹⁵

Garlaivių kompanija *Svea* prašo paramos tiesioginei linijai tarp Stokholmo ir Klaipėdos atidaryti.

Iš T. Undeno privataus laiško Ö. Undenui¹⁶, Ryga, 1923 10 08¹⁷

Būtų džiugu, jei Tautų Sąjungos Tarybai pavyktų sugriauti Lenkijos pretenzijas į Klaipėdą. Jei tai nepavyks, turėsime naują iššūkį daugeliui kitų čia, Rytuose.

Iš E. von Bohemano pranešimo C. Hamiltonui, Ženeva, 1924 02 21¹⁸

Lietuviai netikėtai pasirodė nenuolaidūs tiek, kad daugiau nebenori pripažinti vasario 16 dieną pasiekto sprendimo. Jie, matyt, galvoja, kad kadangi nėra jėgos, kuri šiuo metu galėtų atimti iš jų Klaipėdą, galima pasilaikyti kraštą nepripažįstant jokių ypatingų sąlygų, netgi jei ir bus prarastas tarptautinis Lietuvos suvereniteto Klaipėdos atžvilgiu pripažinimas (...). Tikriausiai nepakenktų tinkamu metu perspėti Lietuvos *charge d'affaires* Stokholme, kad tokia visiškai nepateisinama Lietuvos laikysena negali tikėtis kokios nors Švedijos atstovo Tautų Sąjungos Taryboje paramos.

Iš E. von Bohemano pranešimo C. Hamiltonui, Ženeva, 1924 02 19¹⁹

Man susidarė įspūdis, kad ponas Hörnellas truputį perdeda vokiečių apsaugos Klaipėdoje klausimu, matyt, dėl jo nuomonės, kad buvo padaryta didelė skriauda atskiriant Klaipėdos kraštą nuo Vokietijos. Kada jo planas dėl specialaus komisaro nesulaukė pritarimo, jis ėmė galvoti apie pasitraukimą iš komisijos.

Iš Ö. Undeno instrukcijos E. von Bohemanui, Stokholmas, 1924 03 01²⁰

Užsienio reikalų ministras laiko Hörnello užduotį grynai technine, o ne politine, bijo ne lietuvių priespaudos vokiečių atžvilgiu, o baiminasi, kad nebus pasiekta sutarimo, jeigu lietuviai bus pernelyg stipriai spaudžiami.

Iš P. G. Hörnello raporto Užsienio reikalų ministerijai, Stokholmas, 1924 04 12²¹

Jau anksčiau lankydamasis Dancige turėjau progos gauti pavienių žinių apie padėtį Klaipėdos krašte ir Lietuvoje pokalbių metu su anglų konsulu Dancige, ponu Frey'umi, trijų žmonių komiteto, Ambasadorių konferencijos pasiūsto į Klaipėdą po „revoliucijos“ 1923 m. pradžioje, pirmininku. Frey'us, kuris apskritai darė įspūdį žmogaus, gerai susipažinusio su kultūriniais ir kitais reikalais Klaipėdos krašte ir Lietuvoje, išreiškė rimtą susirūpinimą dėl vokiškosios Klaipėdos gyventojų dalies likimo Lietuvos valdžioje. Tokį pat susirūpinimą išreiškė Anglijos vicekonsulas Klaipėdoje

ponas Le May'us. Klaipėda atitenka Lietuvai, kur žmonės neturi jokios uostų tvarkymo ir laivybos patirties. Reikėjo siekti apginti aukštesnę kultūrą, kad ji nepatektų į visišką priklausomybę nuo žemesnės kultūros.

Iš C. Hamiltono pranešimo T. Undenui, Stokholmas, 1924 05 01²²

Švedijos atstovas Tautų Sąjungos Taryboje šio mėnesio 4 dieną perdavė telegrafu per ministrą Londone Didžiosios Britanijos atstovui Taryboje lordui Parmoorui žinutę, kur pabrėžė, koks pavojingas smūgis Tautų Sąjungos autoritetui bus suduotas, jei vienbalsiai Tarybos pripažinta konvencija bus iš esmės pakeista Ambasadorių konferencijos. Per ministrą Londone buvo gautas lordo Parmoor'o atsakymas, kad Anglijos atstovas Ambasadorių konferencijoje gavo instrukciją, jog Tautų Sąjungos Tarybos sprendimas Klaipėdos klausimu turi būti laikomas galutiniu.

Iš H. Brantingo laiško lordui Parmoorui (nuorašas), Stokholmas, 1924 05 12²³

Aš negaliu neigti, kad man atrodo, jog tebesitęsiantis Ambasadorių konferencijos egzistavimas ir konferencijos bei Tautų Sąjungos Tarybos funkcijų dualizmas yra viena iš kliūčių Tautų Sąjungos plėtrai.

Iš T. Undeno pranešimo Ö. Undenui, Kaunas/Ryga, 1924 10 21²⁴

Aš pranešiau ministrui pirmininkui Tumėnui, kad prisiminus tą svarbų indėlį, kurį mūsų pusė įnešė, kad Klaipėdos klausimas būtų išspręstas palankia Lietuvai dvasia, Švedijos žmonės su susidomėjimu seka, kaip įgyvendinamas Klaipėdos statusas. Šis susidomėjimas yra tuo didesnis, kad lenkų spauda visada pasiruošusi pradėti naują kampaniją, siekdama parodyti Lietuvos politiką Klaipėdos krašte taip, kad tai būtų nušviesta nepalankiai ne tik Lietuvai, bet ir tiems, kas ją rėmė.

Iš T. Undeno pranešimo Ö. Undenui, Kaunas/Ryga, 1924 11 12²⁵

Optimizmas, susijęs su siekimu lituanizuoti seną vokiečių kultūros žemę, ir tikėjimas, kad tokiu nepriimtiniu būdu kaip įstatymas dėl respublikos saugumo galima pakirsti pasipriešinimą, aiškiai nerodo, jog dabartinė Lietuvos vyriausybė supranta Klaipėdos klausimo esmę.

Iš T. Undeno laiško Ö. Undenui, Ryga, 1924 11 21²⁶

Lietuvos vyriausybė Klaipėdos krašte daro tik kvailystes.

Iš E. Holmgreno pranešimo T. Undenui, Kaunas, 1924 12 05²⁷

Tai, ką tvirtina Lietuvos vyriausybė, kad rinkimai Klaipėdos krašte gali vykti tik kartu su rinkimais Lietuvoje, yra vien tik išgalvojimas, neparemtas konvencija. Atrodo, kad Klaipėdos krašte įdarbinti lietuvių tautybės valdininkai vartoja lietuvių kalbą savo tarnybiniuose raštuose. Tai daugiausia priklauso nuo to, kad jie nemoka vokiečių kalbos, bet tai irgi sudaro akcijos dalį.

Iš T. Undeno pranešimo C. Hamiltonui, Ryga, 1924 12 08²⁸

Mano nuomone, Klaipėdos klausimo nereikėtų traktuoti tik humanitariniu ir kultūriniu požiūriu. Nes jis kaip tik priklauso tiems Pabaltijo regiono klausimams, kurie, jeigu taptų ypač aštrūs, galėtų duoti pradžią visos politinės tvarkos subyrėjimui šioje kasdien vis labiau balkanizuojamoje pasaulio dalyje.

Iš T. Undeno pranešimo Ö. Undenui, Kaunas/Ryga, 1924 12 17²⁹

Švedijos požiūriu, turi būti laikoma svarbiu jos interesu, kad padėtis Baltijos šalyse kuo labiau stabilizuotųsi. Kadangi Klaipėdos problema turi būti traktuojama kaip viena iš problemų, kurios tam tikromis aplinkybėmis gali pakirsti visą *Randstaat* likimą su taikai Baltijos jūros regione grėsmingomis pasekmėmis, tad ir mums reikėtų daryti viską, kad parodytume Lietuvai, kokią pavojingą žaidimą ji šiuo metu žaidžia.

Iš T. Undeno pranešimo Ö. Undenui, Kaunas, 1924 12 20³⁰

Lietuvoje prasidėjo vyriausybės krizė. Vieno pasitarimo metu neseniai įvyko susidūrimas tarp tikrojo vyriausybės lyderio, žemės ūkio ministro Krupavičiaus ir krašto apsaugos ministro Daukanto, nes pirmasis padarė užuominą, kad pastarasis nėra tikras „lietuvis“, nes iš tikrųjų yra kilęs iš Lenkijos. Klaipėdos klausimo raidos požiūriu pono Krupavičiaus atėjimas į ministro pirmininko postą, iš visko sprendžiant, negali būti laikomas laimingu įvykiu. Jis yra trumparegis šovinistas, visą laiką buvo Klaipėdos autonomijos priešininkas, kovojęs už krašto lituanizaciją.

Iš T. Undeno pranešimo Ö. Undenui, Kaunas/Ryga, 1924 12 23³¹

Eventualumai, su kuriais gali susidurti Lietuvos vyriausybė, yra tokie:

Eiti į Kanosą tiek Vilniaus, tiek Klaipėdos klausimu, kas – kol krikščionių demokratų partija yra valdžioje – atrodo visiškai neįmanoma.

Nusileisti Vilniaus klausimu ir toliau tęsti Klaipėdos krašto lituanizavimą, tikintis, kad nemėgstančios Vokietijos didžiosios valstybės užmerks dėl to akis. Tokiu atveju minėtos valstybės, bet pirmiausia Rusija, kuri atidžiai seka bet kokius susitaikymo su Lenkija ženklus, įvairiais būdais pradės reikšti savo nepasitenkinimą.

Remiantis Rusija išlaikyti *status quo* Vilniaus klausimu, o kaip kompensaciją, matyt, gauti laisvai veikti Klaipėdos krašte.

Tikintis Antantės valstybių pasyvumo, paremto baime veltis į Rytų Europos politiką apskritai, išskyrus tik visiško neišvengiamumo atveju, toliau laikytis kaip ir šiuo metu, t.y. toleruoti pusiau karo su Lenkija padėtį ir lituanizuoti Klaipėdos kraštą.

Iš Ö Undeno pro memoria, Stokholmas, 1924 12 30³²

Šiandien pas mane lankėsi Lietuvos *charge d'affaires*. Pareiškiau, kad iš įvairių šaltinių gaunu nerimastingų pranešimų apie padėtį Klaipėdos krašte. Įsidėmėtina, kad įvairūs asmenys laikosi nuomonės, jog Lietuva nerūpestingai įgyvendina Klaipėdos statutą.

Iš T. Undeno 1924 metų paskutinio ketvirčio ataskaitos³³

Tendencijos daugiau ar mažiau prievartiniu būdu lituanizuoti Klaipėdos kraštą pagal gerai žinomą rusišką modelį per praėjusį ketvirtį dar labiau išryškėjo. Įtampa nesumažėjo, kai naujai paskirtas krašto gubernatorius, avantiūristas Budrys, suvaidinęs ryškų vaidmenį okupacijos metu, išleido įsakymą, pagal kurį spaudos laisvė faktiškai buvo panaikinta. Galima konstatuoti, kad dabartinei Lietuvos vyriausybei savo neprotinga mažumų politika ir nesugebėjimu spręsti užsienio politikos klausimų pavyko gerokai pabloginti šalies padėtį užsienio valstybių atžvilgiu, o tą padėtį neperdedant galima apibūdinti kaip izoliaciją.

Iš Ö. Undeno ataskaitos Riksdago užsienio reikalų komitetui, Stokholmas, 1925 01 15³⁴

Lietuvos vyriausybė, atrodo, nori kuo ilgiau atidėti atstovų į Lietuvos Seimą nuo Klaipėdos krašto rinkimus. Išleisti drastiški spaudos laisvę varžantys įsakai, o ir kitomis priemonėmis yra suvaržytos vokiečių gyventojų teisės.

Iš F. Ramelio pranešimo Ö. Undenui, Berlynas, 1925 02 05³⁵

Šaulių sąjunga – šis iš lietuvių fanatikų susidedantis savanorių korpusas, kuris vienintelis turint savo žinioje ginkluotę ir, remiamas Lietuvos vyriausybės, yra beveik visagalis, sieks jėga sunaikinti Klaipėdos krašto autonomiją ir tiesiogiai inkorporuoti jį į Lietuvos sudėtį.

Iš E. Holmgreno pranešimo T. Undenui, Kaunas, 1925 04 17³⁶

Jeigu dabar valdantis krikščionių demokratų blokas sieks – priešingai duotiems pažadams – visais būdais lituanizuoti kraštą, kol minėta partija bus valdžioje, mažumos pačios neturės jokių galimybių atsispirti tam nepalankiam vėjui, kuris dabar pučia.

Iš T. Undeno pranešimo E. Löfgrenui, Kaunas/Ryga, 1926 09 02³⁷

Sunku atsiginti įspūdžio, kad Klaipėdos kraštas, jeigu jo santykiai su Lietuva nebus iš esmės peržiūrėti, artėja prie kultūrinio ir ekonominio nuosmukio.

Iš T. Undeno pranešimo E. Löfgrenui, Kaunas/Ryga, 1926 09 27³⁸

Latvijos užsienio reikalų ministras kalbėjo, ne be kartėlio, apie sunkumus, su kuriais susiduriama siekiant latvių ir lietuvių prekybinio suartėjimo, ir tvirtino, kad Kauno vyriausybė jau galutinai apsisprendė žengti tuo keliu, kuris ją toliau nuo kitų Baltijos valstybių, o būtent pradėti derybas su Vokietija (...). Kauno vyriausybė tiki, sakė ponas Ulmanis, kad pasiūliusi ypatingas prekybos privilegijas Vokietijai ji nusipirks Klaipėdos krašto prijungimo prie Lietuvos sankciją, bet čia ji turės nusivilti. Greičiausiai Vokietijos vyriausybė mielai pasinaudos tomis nuolaidomis, kurios siūlomos, bet kai iškils rimto susitarimo reikalas, tikėtinai paaiškės, kad ji nenori atsisakyti reikalavimo atgauti Klaipėdos kraštą.

Išnašos

¹ Pivoras S. Klaipėdos pripažinimas Lietuvai ir Švedija (1923 – 1924 m.). *Kultūros barai*. 2001. Nr. 3. P. 73 – 77. Šio straipsnio versija vokiečių kalba paskelbta: *Annaberger Annalen*. 2000. Nr. 8. S. 30 – 39.

² Torstenas Undenas – Švedijos pasiuntinys Baltijos šalyse 1922 – 1928, rezidavęs Rygoje.

³ Hjalmaras Brantingas – Švedijos socialdemokratų partijos lyderis, Švedijos ministras pirmininkas ir užsienio reikalų ministras 1921 – 1923 m., Švedijos atstovas Tautų Sąjungos Taryboje 1924 – 1925 m.

⁴ Švedijos valstybės archyvas (toliau – ŠVA). Užsienio reikalų ministerijos (toliau – URM) fondas. 1920 m. dosjė sistema. HP serija. T. 1929.

⁵ Ten pat.

⁶ Ten pat.

⁷ Torvaldas Höjeris – įtakingas Švedijos URM Politinio skyriaus šefas.

⁸ Ten pat.

⁹ ŠVA. Pasiuntinybės Kaune fondas. Serija P 9 – 19. 1923 – 1940 m.

¹⁰ Ten pat.

¹¹ ŠVA. URM fondas. T. 967.

¹² Ten pat. T. 467b.

¹³ ŠVA. Pasiuntinybės Kaune fondas. Serija H 55 – 63. 1923 – 1940 m.

¹⁴ Ten pat.

- ¹⁵ Ten pat.
¹⁶ Ūstenas Undenas – jaunesnysis T. Undeno brolis, Ővedijos delegacijos prie Tautų Sajungos narys 1923 – 1924 m., Ővedijos užsienio reikalų ministras 1925 – 1926 m.
¹⁷ KaraliŐkoji biblioteka Stokholme. Ő. Undeno fondas.
¹⁸ ŐVA. URM fondas. T. 1929.
¹⁹ Ten pat.
²⁰ Ten pat.
²¹ Ten pat.
²² Ten pat.
²³ Ten pat.
²⁴ Ten pat. T. 882.
²⁵ Ten pat.
²⁶ KaraliŐkoji biblioteka Stokholme. Ő. Undeno fondas.
²⁷ ŐVA. URM fondas. T. 882.
²⁸ Ten pat.
²⁹ Ten pat. T. 472.
³⁰ Ten pat.
³¹ Ten pat. T. 1468.
³² Ten pat. T. 882.
³³ Ten pat. T. 468.
³⁴ ŐVA. Riksdago užsienio reikalų komiteto fondas. Ataskaitos. T. 1.
³⁵ Ten pat. T. 882.
³⁶ Ten pat. T. 1084.
³⁷ Ten pat. T. 882.
³⁸ ŐVA. Prekybos ministerijos fondas. Serija F Iaa. T. 33.

The question of Klaipėda (Memel) and Swedish diplomacy (1923 – 1926)

Saulius Pivoras

Summary

This publication presents excerpts from Swedish diplomatic correspondence, dealing with the problems of Klaipėda's (Memel) incorporation into Lithuanian state. Swedish diplomatic correspondence in 1923 – 1926 clearly shows changes in the stance of Swedish officials: from the support given to Lithuania in gaining international recognition of Klaipėda's incorporation into Lithuania to dissatisfaction with the politics of lituanization and violations of Klaipėda convention and statute. Swedish interest in Klaipėda harbor as convenient communication channel for Swedish trade in general and the development of Swedish–Lithuanian trade relations is also seen in the presented documents.